

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Gelis 01.10.2022
Published /Yayınlanma 30.11.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Dereli, M. & Koyuncu Şahin, M. (2022). Kudüs şehrinde yaşayan 3-6 yaş grubundaki çocukların İngilizce eğitim ve öğretimine dair ebeveyn ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(89), 2262-2274.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3337>

Merve DERELİ

<https://orcid.org/0000-0001-8291-4882>

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü, Afyonkarahisar/ TÜRKİYE

Dr. Öğrt. Üyesi Mine KOYUNCU ŞAHİN

<https://orcid.org/0000-0001-9626-6134>

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Afyonkarahisar / TÜRKİYE

KUDÜS ŞEHRİNDE YAŞAYAN 3-6 YAŞ GRUBUNDAKİ ÇOCUKLARIN İNGİLİZCE EĞİTİM VE ÖĞRETİMİNE DAİR EBEVEYN VE OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF THE OPINIONS OF PARENTS AND PRESCHOOL TEACHERS ON ENGLISH EDUCATION AND TEACHING OF CHILDREN AGED 3-6 LIVING IN JERUSALEM

Issue/Sayı: 89

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi dönemde yabancı dil olarak verilen İngilizce eğitim ve öğretimi konusunda, Kudüs'te bulunan Jerusalem American School'a bağlı okul öncesi sınıflarına devam eden (çoğunluğunun anadili Arapça olan) çocukların ailelerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi dönemde İngilizce eğitim ve öğretimine dair yaklaşımlarının ne yönde olduğunu ortaya çıkarmaktır. Aynı zamanda elde edilen sonuçlar doğrultusunda Türk eğitim sistemi içinde yer alan anadili Arapça olan mülteci çocukların İngilizce eğitim ve öğretimine katkı sağlayamaya çalışmak da araştırmanın diğer bir amacıdır. Araştırmanın çalışma grubunu Kudüs'e bağlı Jerusalem American School'da çalışan 10 okul öncesi öğretmeni ve çocukları bu okula devam eden 10 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, uzman görüşü alınarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveynlerin daha çok, günümüzde pek çok yerde İngilizce ortak dil olarak kabul edildiği, İngilizcenin çocuklarının eğitim ve kariyer hayatına katkı sağlayacağı ve onları diğer insanlardan bir adım öne taşıyacağını düşündükleri için İngilizceye önem verdikleri belirlenmiştir. Öğretmenler ise İngilizcenin çocukların çok yönlü düşünce sistemlerine katkı sağlaması, İngilizcedeki yeni kelime ve kalıpları öğrendikçe öğrenme becerilerinin gelişmesi açısından önemli olduğunu vurgulamışlardır. Öğretmen ve ebeveyn görüşleri incelendiğinde her iki grubun da İngilizce eğitime okul öncesi dönemde başlanması gerektiği konusunda hemfikir oldukları belirlenmiştir. Bunun sebebi olarak erken dönemde beyin gelişiminin daha hızlı ve öğrenmeye açık olduğu, bu dönemde öğrenilen bilgilerin kalıcı olduğu görüşleri öne çıkmaktadır. İngilizcenin ana dile etkileri konusunda hem öğretmenler hem ebeveynler çoğunlukla olumlu etkileri üzerinde durmuşlardır. Bunu da çocukların İngilizcede sürekli yeni kelimeleri öğrendikleri gibi anadillerine karşı da daha duyarlı olup; bilmedikleri farklı kelimeleri daha kolay öğrenebildikleri şeklinde görüşleriyle destekledikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, erken yaşta yabancı dil eğitimi, öğretmen, anne-baba

ABSTRACT

The purpose of this research; regarding the teaching and learning of English as a foreign language in the pre-school period, the approaches of the parents and preschool teachers of the children (most of whom are native speakers) attending the pre-school classes of the Jerusalem American School in Jerusalem to the teaching and learning of English in the pre-school period. At the same time, in line with the results obtained, trying to contribute to the English education and training of refugee children whose mother tongue is Arabic in the Turkish education system is another aim of the research. The study group of the research consists of 10 preschool teachers working in Jerusalem American School and 10 parents whose children attend this school. Semi-structured interview forms prepared by taking expert opinion were used as data collection tool in the research. Content analysis technique was used in the analysis of the data. According to the results of the research; it has been determined that parents give more importance to English because they think that English is accepted as a common language

in the world, it will contribute to their children's education and career life and will take them one step ahead of other people. Teachers, on the other hand, emphasized that English is important in terms of contributing to children's multi-dimensional thinking systems and improving their learning skills as they learn new words and phrases in English. When the views of teachers and parents were examined, it was determined that both groups agreed that English education should be started in the pre-school period. The reason for this is that the brain development is faster and open to learning in the early period, and the information learned in this period is permanent. Both teachers and parents mostly focused on the positive effects of English on the mother tongue. In addition to the fact that children are constantly learning new words in English, they are also more sensitive to their mother tongue; It was determined that they supported them with their opinions that they could learn different words they did not know more easily.

Keywords: Preschool education, foreign language education, teacher, parents

1. GİRİŞ

Eğitim bir toplumun ilerlemesi ve kalkınabilmesi için son derece gerekli ve önemli bir unsurdur. Eğitimin her dönemine önem verilmesi gerektiğini araştırmalar göstermektedir. Çocukların tüm gelişim alanlarının desteklendiği, bireysel farklılıklarının ve yeteneklerinin göz önüne alındığı, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarıldığı, kendilerine güven duymalarının sağlandığı, ebeveyn ve eğitimcilerin etkin olduğu bir okul öncesi eğitim programı, çocukların gelecekte okul başarılarının daha yüksek olmasını ve tüm gelişim alanlarının daha çok desteklenmesini sağlamaktadır. Bu açıdan temel eğitim olan okul öncesi eğitime, gereken önemin verilmesi mutlaka sağlanmalıdır (Özer, 2013).

Çocukların becerilerini veya gelişimlerini desteklemek için, okul öncesi dönem iyi değerlendirilmelidir. Çünkü bu dönem; çocukların merak duygusuyla öğrenmesinin kolay ve kalıcı olduğu bir dönemdir ve aynı zamanda öğrenme alışkanlığı geliştirmek açısından önem taşımaktadır (Modiri, 2010).

Okulöncesi eğitim, küçük yaştaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı ortamlar sağlamaktadır. Böylelikle onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini destekleyerek, kendilerini toplumun içerisinde bir birey olarak ifade etmelerine fırsat vermesi ve ilköğretime hazırlaması açısından, gelişim süreçlerinin en önemli parçası olmaktadır (MEB, 1993). Okul öncesi eğitimin içinde geliştirilmesi beklenen temel gelişim alanlarından biri de dil gelişimidir.

Dil gelişimi alanında da okul öncesi eğitimde çocuğun anlama, anlatma, güzel konuşma ve iletişim yetilerinin desteklenmesi hedeflenmektedir. Bununla birlikte dilsel olarak çocukların ilkokula hazırlığı da okul öncesi eğitimin bir diğer hedefidir (Karakaya, 2008).

“Dil bir genetik miras, matematiksel sistem, toplumsal gerçek, bireysel kimlik ifadesi, kültürel kimlik ifadesi, karşılıklı etkileşimin çıktısı, toplumsal semiyotik, anadil konuşmacısının içgüdüleri, ezberlenmiş yığınlar kümesi, onaylanmış bilgiler toplamı, farklı bileşenlerin kurula dayalı olarak bir araya geldiği bir sistem veya dağılık bir ağdaki elektrik faaliyetidir.” (Cook ve Seidlhofer, 1995).

Dile ilişkin yapılan bu kapsamlı tanıma ek olarak; dil kişiler arası iletişimi sağlayan, toplumların temel taşlarından biri, kültürünse hem oluşmasını hem de ilerletilip taşınmasını sağlayan bir araçtır. Dil üzerine yapılan tanımlardan sadece birini okumak, bilmek ve ona göre dili değerlendirmek yetersiz kalabilir. Dille ilgili çalışılırken dikkat edilmesi gereken ilk nokta dil ve konuşmanın farklı kavramlar olduğunun bilincinde olmaktır. Günlük konuşmada ve araştırmacıların çalışmalarında dil ve konuşmanın aynı anlamları ifade ettiği varsayılmakla beraber, bu kavramların birbirlerini içeren ve kesişen kavramlar olduğunu bilerek çalışmaların yapılması önemli görülmektedir. İletişimi sağlamak için araç olarak dil, bu aracın kullanımında konuşmayı kullanır (Topbaş, 2001).

Çocuklarda dil edinimi çalışmalarıyla bilinen Chomsky'e (akt. Crain,1980) göre; çocuklar dil öğrenmek için doğuştan bir yeterliliğe sahiptirler, dil bilgisel yapılar insan beyninin bir parçasıdır ve çocuğun bir dil ortamına doğması var olan içsel güdüyü tetiklemektedir. Böylelikle çocuğun dil gelişimi yetişkin yönlendirmesi olmaksızın doğal ve kendiliğindedir. Evrensel dilbilgisi kuramına göre tüm dillerin ortak özellikleri vardır. Yine Chomsky'e göre diller görünüşte farklı ses ve biçim özellikleri taşımakla birlikte, zihinsel olarak daha derinde ortak bir yapı taşımaktadırlar. Evrensel dilbilgisi kuramı bir çocuğun birden fazla dil konuşabilmesini bu bulgularla desteklemektedir (akt. Crain, 1980).

Günümüz şartlarında sadece ana dilini bilip konuşmak, tek dilli kalmak yeterli olmamakta, en azından bir yabancı dil bilerek iki dilli, iki yabancı dil bilerek çok dilli olmaya büyük önem verilmektedir. Bu nedenle son yıllarda okulöncesi dönemden itibaren İngilizce eğitimi verilmeye başlanmıştır (Atabek,

1994). Yapılan araştırmalar yabancı dil öğrenmede ilk yılların, özellikle okul öncesi dönemin önemini ortaya çıkarmıştır, çünkü ilk yıllarda dil gelişimi büyük bir hızla sahiptir (Demirezen, 2003). Yabancı dil kazanımı ne kadar erken yaşta başlıyorsa o kadar kalıcı olmak ve kişinin zekasını, gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca kişinin dile hakimiyetini ve üçüncü dili daha rahat kazanmasını sağlamaktadır (Anşın, 2006). Lambert'e göre, anadilini kazanmaya başlayan çocuk kritik yaş dönemini geçirmeden yabancı dil eğitimine başlarsa ilerideki eğitim hayatında da akranlarına göre daha başarılı olmaktadır. Erken çocukluk döneminde kazanılan yabancı dile yönelik bu yatkınlık çocukların bilişsel gelişimine de büyük katkı sağlamaktadır (Çelebi, 2006).

Dil bilimciler okul öncesi dönemde yabancı dil öğrenen çocukların problem çözme yetilerinin de çok güçlü olduğunu düşünmektedirler. Çocuğun dış dünyayı algılaması ve onunla etkileşime girmesi bilişsel sürecin gelişimiyle yakından ilgilidir. Bilişsel sürecin gelişimi ise etkileşime dayanmaktadır. Bu etkileşimi sağlayan tek faktör de dildir. Bu yüzden dil gelişimine önem verilmektedir (Beydoğan, 1998). Çocuklara erken yaşta verilen yabancı dil eğitimi çocukta zekâyı geliştirmektedir ve anadilini de anlama yeteneğini arttırmaktadır (Anşın, 2006). Bununla birlikte Kotil'e (2002) göre erken yaşlarda verilen yabancı dil öğretimi çocukların hem ana dillerinde hem de ikinci dil kullanımında olumsuz etkiler çıkarabilmektedir. Çünkü çocuklar bu yaşlarda tam olarak anadiline hâkim değildirler. Çocuk anadilinde belli bir olgunluğa eriştiğinde yabancı dil öğrenmede de başarı elde edebilmektedirler. Akdoğan (2004) da erken yaşta yabancı dil öğrenilmeye başlanılmasının olumsuz sonuçlarından biri çocukların anadilini olumsuz etkileme olasılığının olması şeklinde değerlendirmiştir. Ayrıca, erken yaşta verilen yabancı dil eğitimi ile geç başlanılmış yabancı dil eğitimi sonucunda fark bulunmadığını belirtmiştir.

Okul öncesi dönemde yabancı dil eğitimi verilmesinin çocukların tüm gelişim alanlarına katkı sağladığı yapılan araştırmaların hemen hepsinde belirtilmiş ancak dil eğitiminin nasıl olması gerektiğine dair ortak bir görüş bildirilmemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde (2012); ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarındaki yabancı dil eğitiminde farklı uygulamalarla karşılağıldığı ancak devlet okullarında uygulanan resmi müfredatta yabancı dil eğitime yer verilmediğı, bazı öğretmenlerin kendi imkanları doğrultusunda bu eğitimi verdiği belirtilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği'nde (2003); özel okullarda tamamen İngilizce eğitim veren okul öncesi eğitim kurumları, haftada belli bir süre İngilizce işlenen sınıflar, İngilizce drama etkinlikleri, özel öğretmenler gibi farklı uygulamalarla okul öncesi dönem çocuklarına yabancı dil kazandırılmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Akdoğan (2004) çocuklarda yabancı dil eğitime dair; çocukların gelişimine ve psikolojisine uygun yöntemler kullanılarak yabancı dil eğitimi verilmesi, eğitimin doğal ortamda gerçekleşmesi ve öğretmenin programını iyi hazırlamış olması gerektiğini savunmaktadır. Aytar ve Öğretir (2008) ise yabancı dillerin öğretilmesinde sorunlar yaşandığını, öncelikle hangi yaşta bu eğitime başlanması, daha sonra verilen eğitim programının içeriğinin nasıl olması ve bu içeriğin hangi yöntemler kullanılarak saptanması gerektiğı gibi birçok sorunun yanıtının anne-babalar ve öğretmenler tarafından bilinmediğini belirtmektedirler.

Öğretmenlerin ve anne-babaların okul öncesi dönemde verilen yabancı dil eğitime yönelik görüşleri incelenmesi gereken bir konudur ve alan yazın taraması yapıldığında bu alanda yapılan çalışmalara rastlamak mümkündür. Genç İter ve Er (2007), "Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi Üzerine Veli ve Öğretmen Görüşleri" isimli çalışmalarında okul öncesi eğitimde yabancı dilin yeri ve önemini incelemişler, Antalya ili sınırları içindeki bazı resmi ve özel anaokullarındaki veli ve öğretmen görüşlerini almışlar; sonuç olarak öğretmen ve velilerin de okul öncesi eğitimde yabancı dil öğretilmesine olumlu baktıklarının anlaşıldığını belirtmişlerdir.

Aytar ve Öğretir (2008), "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Yabancı Dil Eğitime İlişkin Anne-Baba ve Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi" isimli çalışmalarında; okul öncesi eğitim kurumlarında verilen yabancı dil eğitimi hakkında anne, baba ve öğretmenlerin görüşlerini bazı değişkenlere göre incelemişlerdir. Araştırmada, okulöncesi eğitim kurumlarında verilen yabancı dil eğitime ilişkin anne-baba ve öğretmen görüşleri incelenmiş, sonuç olarak; anne-babalar ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun okul öncesi yabancı dil öğretimi yanlısı olduğu görülmüş ancak çocuklara kendi anadillerini tam öğrenmeden yabancı dil öğretilmesi çocukların kişilik yapısı ve toplumsal gelişimlerine de olumsuz etkilerinin olabileceğinin düşünüldüğü belirlenmiştir.

Caner, Subaşı ve Kara (2010) "Öğretmenlerin İlköğretimin Erken Dönemlerinde Yabancı Dil Öğretimi Uygulamalarına İlişkin İnançları: Bir Örnek Olay" isimli çalışmalarında; anaokulunda ve birinci

sınıflarda hedef dil öğretiminde öğretmen inançlarının onların fiili uygulamalarında rol oynayıp oynayamayacağını incelemişler, erken çocukluk eğitimi ilkeleri çerçevesinde iki öğretmenin öğretim uygulamaları ve öğretim faaliyetlerini ve küçük çocuklara İngilizce öğretimine yönelik inançlarını özel olarak analiz etmişlerdir. Bu vaka çalışmasında veri toplama aracı olarak katılımcıların sınıf uygulamalarına ilişkin inançlarını ve bu inançların erken çocukluk eğitiminde sınıf uygulamalarını nasıl etkilediğini sorgulayan bir anket kullanılmış olup sonuç olarak, her iki öğretmenin de genç öğrencilere İngilizce öğretmeye uygun farklı etkinlikler ve materyaller kullanarak öğrencilerinin yaşlarına, seviyelerine ve ilgilerine göre en iyi nasıl öğrenebileceklerini dikkate aldıklarını, ayrıca öğretmenlerin küçük yaşta öğrencilerle derslerinde tekrar, rol yapma, şarkı söyleme, resim çizme ve renklendirmeye yer ayırdıklarının görüldüğünü belirtmişlerdir.

Fojkar ve Pižorn (2015) “Ebeveynlerin ve öğretmenlerin erken yabancı dil öğrenmeye yönelik tutumları” isimli çalışmalarında; örgün eğitimin ilk üç yılında (6-8 yaş) yabancı dil öğrenen çocuklara yönelik ebeveynlerin ve öğretmenlerin tutumlarını araştırılması ve karşılaştırmasını incelemişlerdir. Bu çalışmada verileri Slovenya’da çocukları anaokuluna devam eden belli bir sayıda ebeveyn ve çocukları ilköğretimin 3. sınıfını yeni bitiren belirli bir sayıda ebeveynden oluşan bir örneklemden toplamışlardır. Sonuç olarak ebeveynlerin yabancı dil öğrenmenin önemli olduğuna inandıklarını doğrulandığı, aynı zamanda çocuklar tarafından elde edilen yabancı dil yeterlilik düzeyi ile ilgili olarak ebeveynlerin ve öğretmenlerin beklentileri arasında bir tutarsızlık olduğu belirlenmiştir.

Ateş (2015), “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Yabancı Dil Eğitimi Uygulamaları ve Bu Konudaki Öğretmen, Yönetici ve Ebeveyn Görüşleri” isimli çalışmasında okul öncesi dönemde neden İngilizce eğitimi yapılmalı? neden yapılmamalı? okul öncesi dönem çocuğu neleri öğrenebilir? sorularına cevap aramıştır. Araştırmada veriler görüşme formları aracılığıyla elde edilmiştir. Sonuç olarak öğretmen, yönetici ve annelerin, çok büyük oranda okul öncesinde yabancı dil öğretimini gerekli gördükleri, okul öncesi dönemde yabancı dil öğretiminin en büyük gerekçesinin küçük yaşta daha çabuk, kolay ve kalıcı nitelikte öğrenebilmesi şeklinde açıklamışlardır. Okul öncesinde yabancı dili gerekli görmeyen grubun ise “yabancı dil öğrenimi için uygun yaş değil” şeklinde açıklama yaptığı belirtilmiştir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde yabancı dil öğrenimi farklı yerlerdeki ebeveynler ve öğretmenler tarafından önemli görülmektedir. Kudüs’te yaşayan okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynleri ve öğretmenlerinin bu konuda görüşlerinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmanın amacı; okul öncesi dönemde yabancı dil olarak verilen İngilizce eğitim ve öğretimi konusunda, Kudüs’te bulunan Jerusalem American School’a bağlı okul öncesi sınıflarına devam eden (çoğunluğunun anadili Arapça olan) çocukların ailelerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi dönemde İngilizce eğitim ve öğretimine dair yaklaşımlarının ne yönde olduğunu ortaya çıkarmak ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda Türk eğitim sistemi içinde yer alan anadili Arapça olan mülteci çocukların İngilizce eğitim ve öğretimine katkı sağlayamaya çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu soruya yanıt aranmıştır: “Jerusalem American School’a bağlı okul öncesi sınıflarına devam eden çoğunluğunun anadili Arapça olan çocukların ailelerinin ve okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi dönemde İngilizce eğitim ve öğretime ilişkin görüşleri nelerdir?”

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış olup araştırmaya ilişkin veriler Okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formları analiz edilerek toplanmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma deseni olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir veya birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılarak ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Kudüs’e bağlı Jerusalem American School’da çalışan 10 okul öncesi öğretmeni ve çocukları bu okula devam eden 10 ebeveyn oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, uzman görüşü alınarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. İki farklı grup için (okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitime devam eden çocukları olan ebeveynler) hazırlanan soruların bazıları aynı bazıları ise farklıdır. Gruplara sorulan soruların sayısı 8 ile 9 arasında değişmektedir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmacı 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, okul öncesi eğitim kurumuna giderek görüşmeleri yapmıştır. Öğretmenlerle okulda, ebeveynler ile birlikte karar verilen farklı mekanlarda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler esnasında veri kaybını önlemek için görüşülen kişinin izni alınarak görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Güvenirliği sağlamak için görüşme sırasında, görüşülen kişinin yanıtlarının görüşmeciden etkilenmemesine ve görüşülen kişiyi yönlendirmekten kaçınmaya dikkat edilmiştir. Bu nedenle görüşme esnasında yansız olmaya özen gösterilmiş; sorulara verilen yanıtlara olumlu veya olumsuz bir tepki gösterilmemiştir.

Görüşmeler bittikten sonra kaydedilenler yazıya dökülmüş ve 24 sayfa veri dökümü elde edilmiştir. Katılımcı öğretmenlere Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlamalar, katılımcı ebeveynlere ise E1, E2, E3... şeklinde kodlamalar yapılarak kimlik bilgileri saklı tutulmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi tekniği sayıca fazla olan nitel verileri, temel tutarlılıkları ve anlamları belirlemeye yönelik bir nitel veri indirgeme ya da anlamlandırma çabasıdır, bu bir anlamda örüntü oluşturmaktır (Patton, 2014). Bu çerçevede içerik analizi yoluyla veriler tanımlanmaya, verilerin içinde saklı olan gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılır. Bu esnada yapılan asıl işlem birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve tema çerçevesinde bir araya getirerek, okuyucunun anlayacağı şekilde düzenlemektir. Nitel araştırmalarda verilerin analizi dört aşamada gerçekleşir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

1. Verilerin kodlanması: Bu aşamada araştırmacı elde ettiği verileri inceleyerek, anlamlı bölümlere ayırmaya çalışmıştır. Verileri kavramlaştırırken ya da kodlarken, o bölümdeki anlamı ve en kapsayıcı kodu bulmaya dikkat etmiştir. Verilerin kodlanmasında genel bir çerçeve izlenmiştir. Buna göre verilerin kodlanması için öncelikle bir kod listesi hazırlanmıştır. Oluşturulan bu listeye göre veriler tek tek incelenmiş ve kodlanmıştır.

2. Temaların bulunması: Bu kısımda araştırmacı yazılan kodlardan kendi aralarında anlamlı bir bütün oluşturanları daha genel bir kavram ya da temanın altında toplamıştır. Ortaya çıkan temaların, altında yer alan verileri anlamlı bir şekilde açıklayabilmesine ve bu temaların da araştırmadaki verilerin tümünü temsil edilmesine dikkat edilmiştir.

3. Verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenip tanımlanması: Bu bölümde araştırmacı elde ettiği kod ve tema listesine göre verileri düzenleyip anlaşılır bir dille tanımlamaya dikkat etmiştir.

4. Bulguların yorumlanması: Bu aşamada elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş, her tabloda katılımcıların örnek ifadelerine ve sıklıklarına (frekans değerine) yer verilmiştir. Tabloların altına yorumlar yapılarak elde edilen sonuçların önemi üzerinde durulmuştur. Nitel verilerin belirli ölçüde sayısallaştırılması çalışmanın güvenilirliğine katkı sağlar ancak burada amaç genelleme yapmak değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3. BULGULAR

Bu bölümde Jerusalem American School'a bağlı okul öncesi sınıflarına devam eden çoğunluğunun anadili Arapça olan çocukların aileleri ve okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Elde edilen veriler '*İngilizce öğrenme nedenleri*', '*Okulun tercih edilme nedeni*', '*Okul öncesi dönemde İngilizce eğitim*', '*İngilizce hakkında ilk tepkiler*', '*İngilizcesi seviyesinin yükselmesi için kullanılan yöntemler*', '*İngilizce öğrenmenin anadile etkileri*', '*Sınıf Ortamında İngilizce'ye İlk Tepkiler*', '*İngilizce öğretirken yapılan etkinlikler*', '*Sınıf Ortamında İletişim Dili Tercihleri*' ve '*Öğretmen Görüşlerine Göre İngilizcenin ana dile etkileri*' olmak üzere 10 tema altında incelenmiştir.

Tablo 1. İngilizce Öğrenme Nedenleri: Tema 1

Alt Temalar	Kodlar	Ebeveyn Görüşlerinden Örnekler
Eğitimde Globalleşmeye Dair Nedenler	Evrensellik	[...] Çünkü İngilizce evrensel bir dil (E1).
	Eğitim ve kariyer	[...] Akıcı bir şekilde İngilizce konuşabilmesi kızımın gelecekteki eğitimi, kariyeri ve hayatı için [...] (E3).
	Bilgiye ulaşmak ve bilgiyi üretmek	[...] Çünkü globalleşen dünyamızda bilgiye ulaşmak ve bilgiyi üretebilmek için tek dilin yeterli olmayacağına inanıyorum (E4).
Sosyal Gelişime Dair Nedenler	İletişim	[...] Artık İngilizce, uluslararası iletişimin dili haline geldi (E8).
	Kültür	[...] Ayrıca farklı kültürleri tanınması ve anlayabilmesi açısından da İngilizce öğrenmesini önemli buluyorum (E10).

Tablo 1’de ebeveynlerle yapılan görüşmeler sonucunda ebeveynlerin çocuklarının İngilizce öğrenmesini isteme nedenlerine dair görüşlerine yer verilmiştir. Bu tema altında ‘evrensellik’, ‘eğitim ve kariyer’, ‘bilgiye ulaşmak ve bilgiyi üretmek’, ‘iletişim’, ve ‘kültür’ kodları yer almıştır.

Ebeveynlerin tümü çocuklarının İngilizce öğrenmesini istemektedirler. Ebeveynlerin bir kısmı çocuklarının İngilizce öğrenmesinin isteme nedenleri olarak evrensellikten bahsetmişlerdir. İngilizce’nin evrensel bir dil olduğu ve dünyada milyonlarca insanın İngilizce konuştuğu ya da yabancı dil olarak İngilizce öğrenmeyi tercih ettiği bilindiğinden ebeveynler de çocuklarının İngilizce öğrenmesini istemektedirler. Eğitim ve kariyer koduna göre ebeveynlerin bir kısmı İngilizce’nin çocuklarının eğitim ve kariyer hayatına katkı sağlayacağını ve onları diğer insanlardan bir adım öne taşıyacağını düşünmektedirler. Bilgiye ulaşmak ve bilgiyi üretmek koduna göre ebeveynlerin bir kısmı, globalleşen dünyamızda bilgiye ulaşmak ve bilgiyi üretebilmek için tek dilin yeterli olmayacağını, Dünya’da bilgiye ulaşmak için İngilizce’nin ortak dil olarak kabul edildiğinden bahsetmişlerdir. İletişim koduna göre ebeveynlerin büyük çoğunluğu anadili İngilizce olmayan insanların da İngilizce konuşabildikleri için iletişim dili olarak da İngilizce’nin iletişim dili olarak önemi konusunda hemfikirlerdir. Kültür koduna göre ise bir kısım ebeveyn, çocuklarının farklı kültürleri tanınması ve anlayabilmesi açısından da İngilizce öğrenmesini önemli bulduklarını ifade etmiştir.

Tablo 2. Okulun Tercih Edilme Nedeni: Tema 2

Alt Temalar	Kodlar	Ebeveyn Görüşlerinden Örnekler
Okulda verilen eğitime dair özellikler	İngilizce eğitimin önemi	[...] İngilizce eğitim verilmesi bizim için önemliydi (E2).
	Müfredat	[...] Okul için güçlü bir İngilizce müfredatı önemlidir (E3).
Okulun çocuğa katacağı değerler	Özgüven	Çocuğumun İngilizce’yi öğrenip kendini rahat bir şekilde ifade edebilmesini ve bu konuda özgüvenli olmasını istiyorum(E9).
	Çok yönlü düşünme ve sorgulama becerileri	İngilizce öğrenmesinin çok yönlü düşünme ve sorgulama becerilerini de arttıracığını düşünüyorum(E10).

Tablo 2’de ebeveynlerle yapılan görüşmeler sonucunda ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumu seçimi yaparken, bu kurumda İngilizce eğitim ve öğretim verilip verilmemesinin tercihine etkisi olup olmadığı, tercihlerine etkisi olduysa nedenlerine dair görüşlerine yer verilmiştir. Bu tema altında ‘İngilizce eğitimin önemi’, ‘müfredat’, ‘özgüven’, ‘çok yönlü düşünme ve sorgulama becerileri’ kodları yer almıştır.

Ebeveynlerin tümü okul öncesi eğitim kurumu seçimi yaparken, bu kurumda İngilizce eğitim ve öğretim verilmesinin tercihlerine etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak da ebeveynlerin bir kısmı, İngilizce eğitimin önemi kodundan bahsetmiştir. Çocuklarının İngilizceyi en iyi şekilde anlayıp konuşabilmesini istediklerini, iyi bir İngilizce eğitimi veren okulun bu konuda çocuklarına yardımcı olacağını, İngilizce’nin çocuklarının eğitim ve kariyer hayatında bir adım öne taşıyacağını düşündüklerini ve bir okulun tamamen İngilizce eğitime odaklanması o okul hakkında iyi izlenimler edinmelerini sağladığı, çocuklarının iyi bir İngilizce eğitimi alabileceği izlenimine kapıldıklarını belirtmişlerdir. Müfredat koduna göre bir ebeveyn; okul için güçlü bir İngilizce müfredatının önemli olduğunu, bu müfredatın uygulandığı okulun diğer alanlarda akademik olarak nasıl performans gösterdiğini yansıttığını belirtmiştir. Özgüven kodu hakkında bir ebeveyn; çocuğunun İngilizce’yi öğrenip kendini rahat bir şekilde ifade edebilmesini ve bu konuda özgüvenli olmasını istediğini, bu yüzden İngilizce eğitim verilen bir okul tercih ettiğinden bahsetmiştir. Çok yönlü düşünme ve sorgulama becerileri koduna göre ise; ebeveynlerin bir bölümü okul tercihi yaparken okulda İngilizce

eğitim verilmesinin dikkat ettikleri konular içerisinde olduğunu, çocuklarının İngilizce öğrenmesinin çok yönlü düşünebilme ve sorgulama becerilerini arttıracaklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Okul Öncesi Dönemde İngilizce Eğitim: Tema 3

Alt Temalar	Kodlar	Ebeveyn Görüşlerinden Örnekler
Psikolojik ve Zihinsel Gelişime Dair Nedenler	Erken eğitimin önemi	[...] Erken yaşta yabancı dil öğrenmenin ileriki yaşlara kıyasla çok daha hızlı olduğunu [...] (E7).
	Beyin gelişimi	[...] Beyin gelişiminin okul öncesi dönemde çok hızlı olduğunu bildiğimden ve [...] (E10).
	Kalıcılık	[...] Erken yaşta edinilen kazanım ve becerilerin kalıcı olduğuna inandığımızdan dolayı [...] (E4).
	Kişisel ve sosyal gelişim	[...] Kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlaması için [...] (E6).
Zorunlu Neden	Ebeveynin çalışma hayatı	[...] Çalışma hayatına döneceğim için onun da kreşe başlaması gerekti (E5).

Tablo 3'te ebeveynlerle yapılan görüşmeler sonucunda İngilizce eğitime hangi dönemde ve neden bu dönemde başlanılmasına dair görüşlerine yer verilmiştir. Bu tema altında 'erken eğitimin önemi', 'gelişim ve uygunluk', 'özgüven', 'kalıcılık', ve 'ebeveynin çalışma hayatı' kodları yer almıştır.

Ebeveynlerin tümü çocukların okul öncesi dönemde İngilizce eğitime başlaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak da ebeveynlerin büyük bir kısmı, İngilizce'nin dünyada en yaygın kullanılan dil olduğunu, çocuklarının bu dili anadili gibi konuşabilmesi için erken yaşta eğitime başlamasını istediklerini, küçük yaşlarda İngilizce öğrenmenin daha kolay olacağını düşündüklerini, geç bir yaşta İngilizce öğrenmenin kelimeleri söylerken yanlış söylemekten çekinme gibi eksilerinin olduğunu, çocuklarının bu durumu yaşamasını istemediklerini, beyin gelişiminin okul öncesi dönemde çok hızlı olduğunu ve çocukların bu dönemde öğrenmeye çok açık olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Beyin gelişimi koduna göre ebeveynlerden biri; okul öncesi eğitimin beyin gelişimi açısından çok önemli olduğunu düşündüğünü, beyin gelişiminin okul öncesi dönemde çok hızlı olduğunu bildiğinden ve öğrenmeye bu yaşlarda çok açık olduğunu düşündüğünden çocuğunun bu dönemde okula ve İngilizce eğitime başlaması gerektiğine karar verdiğini belirtmiştir. Kişisel ve sosyal gelişim koduna göre ebeveynlerin bir kısmı çocuklarının kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlaması için eğitim öğretime erken başlamasını istediklerini, çocuklarının sosyalleşmesi ve yaşlılarıyla vakit geçirmesini istediklerini, aynı zamanda İngilizce eğitime de önem verdikleri için çocuklarının İngilizce eğitim verilen bir okula başlaması gerektiğine karar verdiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynin çalışma hayatı koduna göre bir ebeveyn; çalışma hayatına döneceği için çocuğunun da kreşe başlaması gerektiğini ayrıca İngilizce eğitime önem verdiği için başlayacağı okulda İngilizce eğitim verilmesini istediğini belirtmiştir.

Tablo 4. İngilizce Hakkında İlk Tepkiler: Tema: 4

Alt Temalar	Kodlar	Ebeveyn Görüşlerinden Örnekler
Kabullenme ve Uyum Sağlama	Olumlu tepki ve okula uyum	Okula başladığında pozitif reaksiyon aldı. Okula gitmeyi sevdi (E3).
	İşaret ve beden dili kullanma	[...] Öğretmeniyle işaret dili ve beden dili kullanarak iletişime geçmeye çalıştı (E6).
Gözleme Dayalı Durağanlık Süreci	Olumsuz tepki ve ret süreci	Okula alışma sürecinde bir dönem zorluk yaşadı. Evinde kendi oyuncaklarıyla oynamak istediğini söylüyordu. Belki de okulda anlamadığı bir dilin konuşulması da onu rahatsız etmiş olabilir (E7).
	Şaşkınlık Tepkisizlik	Öğretmenlerin tamamen İngilizce konuşması onu şaşırttı [...] (E5). [...] İngilizceyle ilgili hiçbir tepki vermedi (E8).

Tablo 4'te ebeveynlerle yapılan görüşmelerde çocuklarının İngilizce eğitim verilen Jerusalem American School'a başladıktan sonra İngilizce hakkında ilk tepkilerinin neler olduğu sorusunun cevabı aranmıştır. Bu tema altında 'Olumlu tepki ve okula uyum', 'Olumsuz tepki ve ret süreci', 'Şaşkınlık', 'Tepkisizlik' ve 'İşaret ve beden dili kullanma' kodları yer almıştır.

Ebeveynlerin tümü, çocuklarının okula başlamadan önce herhangi bir öğretmenden özel olarak İngilizce eğitim almadığını ancak çocuklarının evde İngilizce'ye maruz kaldığından bahsetmişlerdir. Tema 3'te de bahsedildiği üzere ebeveynlerin tümü İngilizce eğitimin okul öncesi dönemde başlaması gerektiğini düşündüklerinden çocukları ile anlamlı iletişim kurabildikleri andan itibaren evde çocuklarını farklı şekillerde İngilizce'ye maruz bıraktıklarından söz etmişlerdir. Ebeveynler çocuklarının okula başlamadan önce bir şekilde İngilizce'ye maruz kaldıklarını; okula başladıktan sonra İngilizce hakkında farklı tepkiler verdiklerini ifade etmişlerdir. Olumlu tepki ve okula uyum koduna göre; ebeveynlerin büyük bir kısmı çocuklarının okula başladıktan sonra İngilizce hakkındaki ilk tepkilerinin olumlu yönde olduğunu ifade etmiştir. Çocuklarının okulunu sevdiği ve herhangi bir reddetme süreci yaşamadıklarını, çocuklarının daha fazla İngilizce öğreneceği için heyecanlı

olduklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte derslerde kullanılan öğretim yöntemlerinin hem çok etkili hem de esnek ve eğlenceli olmasından çocukların eğitim almasına ve kültürel olarak uyum sağlamalarına yardımcı olduğundan; okulda birçok arkadaşının olması ve yeni oyuncaklar olmasının çocukları okula uyum için teşvik ettiğinden bahsetmişlerdir. Olumsuz tepki ve ret süreci koduna göre ebeveynlerin bir kısmı çocukların okula ilk başladıkları dönemde okula gitmeyi reddettiklerinden bahsetmişlerdir. Çocuklarının okula gitmekten çekindiğinden, konuşulan dili anlamadığından ve iletişim kurmakta zorlandıklarından, okula alışması için belirli bir zamanın geçmesi gerektiğinden söz etmişlerdir. Bazı ebeveynler ise çocuklarının İngilizce konusunda değil ama okula alışma sürecinde bir dönem zorluk yaşadığından, çocuğun evinde kendi oyuncaklarıyla oynamak istediğini ifade etmişlerdir. Şaşkınlık koduna göre; ebeveynlerden biri çocuğunun okula başladığında düzeninin değişmesi, ailesinden uzun süre ayrı kalması ve de okulda farklı bir dilin konuşulmasının çocuğu için zor bir deneyim olduğunu, öğretmenlerin tamamen İngilizce konuşmasının çocuğu için şaşkınlık yarattığını ifade etmiştir. Tepkisizlik koduna göre ebeveynlerden bir kısmı çocuklarının evde de İngilizceye maruz kaldığından İngilizce konusunda bir şaşkınlık yaşamadıklarını, İngilizceyle ilgili hiçbir tepki vermediklerini hatta belirli bir süre İngilizce konusundan hiç bahsetmediklerini belirtmişlerdir. İşaret ve beden dili kullanma koduna göre ise bir ebeveyn; çocuğunun ilk zamanlar İngilizce'yi anlamadığı için kendini anlatabilme isteğiyle öğretmeniyle işaret dili ve beden dili kullanarak iletişime geçmeye çalışarak tepki verdiğini dile getirmiştir.

Tablo 5. İngilizcesi Seviyesinin Yükselmesi İçin Kullan Yöntemler: Tema:5

Alt Temalar	Kodlar	Ebeveyn Görüşlerinden Örnekler
Sözlü Diyaloga Bağlı Yöntemler	İngilizce iletişim	[...] İngilizce seviyesini arttırmak için onunla daha çok İngilizce iletişime geçmeye çalışıyorum (E5).
	Teşvik	[...] Doğru söylediği sözcükler için tebrik edip onu teşvik etmeye çalışıyorum(E9).
Eğlenceli Aktivitelere Bağlı Gelişen Yöntemler	İngilizce Çizgi filmler	[...] İngilizce çizgi filmler izletiyorum (E9).
	İngilizce şarkılar	[...] İngilizce şarkılar dinleterek ve söyleterek telaffuzunu geliştirmeye çalışıyorum (E6).
	İngilizce oyunlar	[...] İngilizce oyunlar oynuyoruz (E2).
	İngilizce hikayeler	[...] İngilizce hikaye kitapları okuyoruz (E5).

Tablo 5'te ebeveynlerle yapılan görüşmelerde çocuklarının İngilizcesi seviyesinin yükselmesi ve kalıcı hale gelmesi için neler yaptıkları sorusunun cevabı aranmıştır. Bu tema altında '*İngilizce İletişim*', '*İngilizce Çizgi Filmler*', '*İngilizce şarkılar*', ve '*İngilizce oyunlar*' ve '*İngilizce hikayeler*' kodları yer almıştır.

Ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu çocuklarının okula başladıktan sonra İngilizce'yi günlük hayatlarına dahil ettiklerinden ve aktif olarak kullandıklarından bahsetmişlerdir. Ayrıca çocukların temel kavramları ve basit kelime ve cümleleri anlayıp kullanabildiklerini, çok sık olmasa da kendileri ile iletişime geçerken İngilizce'yi tercih ettiklerinden de söz etmişlerdir. Çocuklarının İngilizcesi seviyesinin yükselmesi ve kalıcı hale gelmesi hakkında yapılan görüşmede iki ebeveyn özel olarak bir çaba harcamadıklarından, okulda yeterince bu dile maruz kaldıklarından, ihtiyacı olan her şeyi sınıfta, öğretmenleri ve arkadaşları ile birlikte aldığını düşündüklerinden ve evde de bu konuda üzerine giderek çocuğu sıkıkmak istemediklerinden bahsetmişlerdir. Geri kalan sekiz ebeveyn ise çocuklarının İngilizce seviyesinin yükselmesi ve kalıcı hale gelmesi için çeşitli yöntemler kullanarak çaba sarf ettiklerini söylemişlerdir. Bu yöntemlerden İngilizce iletişim koduna göre; çocukları ile ara ara İngilizce iletişime geçtiklerini, onlara İngilizce sorular sorup İngilizce cevap vermesini telkin ettiklerini belirtmişlerdir. İngilizce çizgi filmler koduna göre; ebeveynlerin bir kısmı çocuklarının çizgi film izlemek istediğinde çeşitli platformlardan onlara Arapça yerine İngilizce çizgi filmler izlettiklerini bildirmişlerdir. İngilizce şarkılar koduna göre; ebeveynler çocuklarına İngilizce şarkılar dinleterek onların hem eğlenmesini hem de kulak aşinalığı sağlayarak öğrendiklerinin kalıcı hale gelmesini hedeflediklerini vurgulamışlardır. İngilizce oyunlar koduna göre; ebeveynlerin büyük bir kısmı çocukları ile oyun oynarken İngilizce'yi kullandıklarını, okulda öğrendiği İngilizce kelimeleri evde oyun şekline dönüştürerek tekrar etmelerini sağladıklarını, çocukların kendi kendine oyun oynarken de İngilizce'yi kullandıklarını gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. İngilizce hikayeler koduna göre ebeveynlerin bir bölümü çocuklarının İngilizcesi seviyesinin yükselmesi ve kalıcı hale gelmesi adına onlara İngilizce hikayeler okuduklarını, bu hikayelerde çok sayıda İngilizce kelime kullanıldığını belirtmişlerdir. Teşvik koduna göre ise; ebeveynlerin bir kısmı çocukları ile oyun oynarken, şarkı dinlerken ve çeşitli aktiviteler yaparken çocuklarının öğrendikleri İngilizce kelimeleri tekrar etmelerini sağlayarak doğru telaffuz ettiği ya da doğru anlamda kullandığı İngilizce sözcükler

için onları tebrik ettiklerini ve bu kelimeleri daha çok kullanmaları için teşvik etmeye çalıştıklarını vurgulamıştır.

Tablo 6. İngilizce Öğrenmenin Anadile Etkileri: Tema 6

Alt Temalar	Kodlar	Ebeveyn Görüşlerinden Örnekler
Etki Türünü Belirten Düşünceler	Olumlu etki	[...] Olumlu etkileri olduğunu düşünüyorum (E4).
	Olumsuz etki	[...] Arapça' da gerileme yaşar mı?" diye endişelenmiştim (E8).
Eşit Mesafede Kalan Düşünce	Nötr	[...] Ana diline olumlu ya da olumsuz bir etkisi olduğunu düşünmüyorum (E1).

Tablo 6'da ebeveynlerle yapılan görüşmelerde çocuklarının İngilizce öğrenmesinin anadiline olumlu ya da olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüp düşünmedikleri sorusunun cevabı aranmıştır. Bu tema altında 'olumlu etki', 'olumsuz etki ve 'nötr' kodları yer almıştır.

Olumlu etki koduna göre; ebeveynlerin bir kısmı çocuklarının İngilizce öğrenmesinin anadiline olumlu etkilerinin olduğunu söylemişlerdir. Çocukların yeni bir dil öğrenmesinin akıl yürütme ve zihinsel becerilerini geliştirmesi konusunda yardımcı olacağından, dünyada birden fazla dilin konuşulduğunu anlayıp zihninde bu farklı kelimeleri tutarken aynı şekilde anadillerini de kolayca öğrenebileceklerinden bahsetmişlerdir. Ayrıca çocukların anadilleri dışında başka bir dilin de telaffuzunu taklit etmeye çalışırken anadilinde karşılaştığı yeni kelimeleri de çabuk bir şekilde öğrenip en doğru şekilde telaffuz etmesiyle sonuçlandığını gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Olumsuz etki koduna göre; ebeveynlerden biri çocuğunun okula ilk başladığı dönemde "Kafası karışır mı?", "Arapça' da gerileme yaşar mı?" diye endişelendiğini bu durumda da anadiline olumsuz etkileri olabileceğini düşündüğünü ama böyle bir sorunla karşılaşmadıklarını ifade etmiştir. Başka bir veli ise yine aynı endişeleri yaşayıp olumsuz bir etki ile karşılaşmamak için çocuğuyla genellikle Arapça iletişim kurduğunu, çocuğunun modern Arapçayı öğrenmesine yardımcı olacak Arapça konuşulan bir çevrede yetiştiğinden emin olduğunu, Arapça ödevlerine yardımcı olduğunu ve mümkün olduğunca Arapça yazı kullanarak ders dışı etkinlikler yaptırıldığını vurgulamıştır. Sonuç olarak iki ebeveyn çocuklarının İngilizce öğrenmesinin anadiline olumsuz etkilerinin olacağını değil ama olumsuz etkilerinin olabileceği konusunda endişelendiklerini belirtmiştir ancak ilerleyen süreçte böyle bir sorunla karşılaşmadıklarını da eklemişlerdir. Nötr koduna göre ise ebeveynlerin bir kısmı çocuklarının İngilizce öğrenmesinin anadiline olumlu ya da olumsuz herhangi bir etkisi olduğunu düşünmediklerini ve konu ile ilgili herhangi bir gözlemlerinin olmadıklarından söz etmişlerdir.

Tablo 7. Sınıf Ortamında İngilizce'ye İlk Tepkiler: Tema 7

Kodlar	Öğretmen Görüşlerinden Örnekler
Kafa karışıklığı	[...] Kafaları çalışıyor ve kelimeleri seçerken zorlanıyorlar (Ö4).
Şaşkınlık	[...] Bu durumu şaşkınlıkla karşılıyorlar (Ö8).
Endişe ve ağlama davranışı	[...] Söylenenleri anlamadığı için endişeye kapılıp ağlayabiliyorlar (Ö2).
İlgisizlik	[...] Genellikle ilgisiz davranıyorlar ve anlamaya çalışmayı reddediyorlar (Ö6).
Mutluluk	[...] Yeni bir oyun oynadığımızı düşünüp mutlu bile oluyorlar (Ö3).

Öğretmenler 5- 15 yılları arasında İngilizce eğitim vererek okul öncesi öğretmenliği yaptıklarını beyan etmişler ve ebeveynler de olduğu gibi hepsi okul öncesi dönemde İngilizce eğitime başlanması gerektiğini vurgulamışlardır.

Tablo 7'de ise öğretmenlerle yapılan görüşmelerde daha önce İngilizce eğitimi almamış bir çocuğun okula başladığında ilk tepkilerinin neler olduğu sorusunun cevabı aranmıştır. Bu tema altında 'kafa karışıklığı', 'şaşkınlık', 'endişe ve ağlama davranışı', 'ilgisizlik' ve 'mutluluk' kodları yer almıştır.

Kafa karışıklığı koduna göre; öğretmenlerden bazıları çocukların İngilizce konuşulduğunda, anadillerinden farklı bir dil olduğunu anladıklarını ve onlar için yeni bir deneyim olduğu için kafalarının karıştığından bahsetmişlerdir. Şaşkınlık koduna göre; öğretmenlerin büyük bir kısmı İngilizce konuştuklarında çocukların şaşırıldığını, öğretmenin neden farklı bir dil konuştuğunu anlamaya çalıştıklarını, huzursuz hissettiklerini, anlamadıkları bir dil konuşulduğu için rahatsız olduklarını bildirmişlerdir. Endişe ve ağlama davranışı koduna göre öğretmenlerden bazıları İngilizce konuştuklarında çocukların söylenenleri anlamadığı için endişeye kapılıp ve ağlayabildiklerini, bazı çocukların ise anadili ile iletişime geçemediği için öfkelenip ağlayabildiğini vurgulamışlardır. İlgisizlik koduna göre; öğretmenlerden biri çocukların İngilizce'yi anlamadıkları için ilk etapta ilgisiz davrandıklarını ve anlamaya çalışmayı reddettiklerini belirtmiştir. Mutluluk koduna göre ise; öğretmenlerden biri bazı çocukların İngilizce konuşulduğunu duyduğunda yeni bir oyun oynadıklarını düşünüp mutlu olduğundan bahsetmiştir.

Tablo 8. İngilizce Öğretirken Yapılan Etkinlikler: Tema 8

Kodlar	Öğretmen Görüşlerinden Örnekler
Drama etkinliği	[...] Drama etkinliklerini kullanıyorum (Ö9).
Müzik etkinliği	[...] Müzik etkinliklerini kullanıyorum (Ö1).
Oyun etkinliği	[...] Onları konuşturmaya yönelik oyun etkinlikleri kullanıyorum (Ö6).
Puzzle etkinliği	[...] Puzzle etkinlikleri kullanıyorum (Ö3).
Dans etkinliği	[...] Dans etkinliklerini kullanıyorum (Ö4).
Sanat etkinliği	[...] Sanat etkinliklerini kullanıyorum (Ö8).
Hikaye okuma etkinliği	[...] İngilizce hikaye anlatma etkinliklerinden faydalaniyorum (Ö7).

Tablo 8’de öğretmenlerle yapılan görüşmelerde çocukların yabancı dil öğreniminde adaptasyon sürecine yardımcı olmak adına ne tür etkinlikler yaptıklarının sorusunun cevabı aranmıştır. Bu tema altında ‘*drama etkinliği*’, ‘*müzik etkinliği*’, ‘*oyun etkinliği*’, ‘*puzzle etkinliği*’, ‘*dans etkinliği*’, ‘*sanat etkinliği*’ ve ‘*hikaye okuma etkinliği*’ kodları yer almıştır.

Öğretmenlerin tümü tek bir etkinlikten değil birden fazla etkinlikten yararlandıklarını belirtmiştir. Kodlara göre incelendiğinde, öğretmenlerden bazıları drama etkinliklerini kullandıklarını, drama etkinlikleri içerisindeki diyaloglarda İngilizce kullandıklarını, çocukların yeni öğrendikleri İngilizce kelimeleri bu şekilde tekrar ederek pekiştirdiklerini ifade etmişlerdir. Müzik etkinliği koduna göre; öğretmenlerden bazıları çocuklara İngilizce şarkılar öğrettiklerinden, ritim eşliğinde kelime cümle ya da bilgilerin daha kolay öğrenildiğinden ve daha kalıcı olduğundan bahsetmişlerdir. Oyun etkinliği koduna göre; öğretmenlerden bazıları çocukları İngilizce konuşturmaya yönelik oyun etkinlikleri kullandıklarını belirtmişlerdir. Puzzle, dans ve sanat etkinlikleri kodlarına göre; öğretmenlerden bazıları bu etkinlikleri yaptırırken doğrudan İngilizce eğitime dair değil de çocuklara etkinliği anlatırken ve ilerleyen süreçte iletişim dili olarak İngilizceyi kullandıklarından bahsetmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin tümü çocukların öğrendikleri İngilizce kelime ve cümleleri oyun ve etkinliklerde aktif olarak kullandıklarını vurgulamıştır.

Tablo 9. Sınıf Ortamında İletişim Dili Tercihleri: Tema 9

Kodlar	Öğretmen Görüşlerinden Örnekler
Arapça	[...] Genellikle Arapça’yı kullanarak benimle iletişime geçiyorlar (Ö2).
İngilizce	[...] Sınıfımda anadili Arapça olmayan öğrencim varsa onlar İngilizce kullanarak benimle iletişime geçiyor (Ö3).
Arapça ve İngilizce	[...] Başlangıçta anadilleri olan Arapça’yı kullanarak benimle iletişime geçiyorlar. İngilizce’yi öğrenmeye başladıklarında ise İngilizce kullanarak benimle iletişime geçiyorlar (Ö5).

Tablo 9’da öğretmenlerle yapılan görüşmelerde çocukların öğretmeniyle ve arkadaşlarıyla çoğunlukla hangi dili kullanarak iletişime geçtikleri sorusunun cevabı aranmıştır. Bu tema altında ‘*Arapça*’, ‘*İngilizce*’ ve ‘*Arapça ve İngilizce*’ kodları yer almıştır.

Öğretmenlerin tümü, anadili Arapça olan çocukların hemen hepsinin iletişim dili olarak öncelikle Arapça’yı kullandıklarını, Arapça kullanırken İngilizce sözcük ve basit cümleleri de iletişimlerine dahil ettiklerini, anadili Arapça olmayan öğrencilerin ise öncelikle kendi ana dillerini kullanmayı denediklerini ancak iletişim kuramayınca İngilizce kullandıklarını ifade etmiştir.

Tablo 10. Öğretmen Görüşlerine Göre İngilizcenin Ana Dile Etkileri: Tema 10

Kodlar	Öğretmen Görüşlerinden Örnekler
Olumlu etki	[...] Olumlu etkisi olduğunu düşünüyorum. Yeni kelime ve kalıplar öğrendikçe anadillerinde de öğrenme becerilerinin geliştiğini (Ö9) [...]]
Olumsuz etki	[...] Anadillerinin konuşulduğunu duymadıkları için ve kendileri de kullanmadıkları için gerileme yaşayabiliyorlar (Ö8).
Olumlu ve olumsuz etki	[...] Çocuklar üzerinde bazen olumsuz etkilerini, bazen de olumlu etkilerini gözlemleyebiliyorum (Ö7).
Nötr etki	[...] Çocuk İngilizce’yi kolayca anlayıp kavrayamıyorsa her iki dilde de sorunlarla karşılaşır (Ö2).

Tablo 10’da öğretmenlerle yapılan görüşmelerde çocukların İngilizce öğrenmesinin anadillerine olumlu ya da olumsuz herhangi bir etkisi olup olmadığı sorusunun cevabı aranmıştır. Bu tema altında ‘*olumlu etki*’, ‘*olumsuz etki*’, ‘*olumlu ve olumsuz etki*’ ve ‘*nötr*’ kodları yer almıştır.

Olumlu etki koduna göre; öğretmenlerin büyük çoğunluğu İngilizce öğrenmesinin anadillerine olumlu etkileri olduğunu düşündüklerini, çocukların çok yönlü düşünce sisteminin geliştiğinden, yeni kelime ve kalıplar öğrendikçe anadillerinde de öğrenme becerilerinin ilerlediğinden, İngilizcede sürekli yeni kelimeleri öğrendikleri gibi anadillerine karşı da daha duyarlı olup; bilmedikleri farklı kelimeleri daha kolay öğrenebildiklerinden bahsetmişlerdir. Olumsuz etki koduna göre; öğretmenlerden bazıları başlangıçta çocukların anadilleri üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşündüklerini, kafalarının karıştığını ve kelimeleri seçerken zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca tüm gün boyunca İngilizce

duyup konuştuklarını ve anadillerinin konuşulduğunu duymadıklarını ve kendilerinin de kullanmadıkları için anadillerinde gerileme yaşayabildiklerini vurgulamışlardır. Olumlu ve olumsuz etki koduna göre; öğretmenlerden bazıları çocukların erken yaşta İngilizce öğrenmelerinin olumlu ve olumsuz etkilerini birlikte gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Olumsuz etki olarak; başlangıçta anadillerinde gerileme olduğunu, ama zamanla bu durumun ortadan kalktığını, olumlu etkisi olarak ise; önemli bir global dili erken yaşta öğrenmeye başlamaları ve iki dili de akıcı bir şekilde konuşabildiklerini hatta daha çok İngilizce kullanmayı tercih eden öğrencilerin olduğu şeklinde ifade etmişlerdir. Nötr etki koduna göre; öğretmenlerden bazıları çocuğun İngilizce’de yeni kelime ve kalıpları öğrendikçe anadilinde de öğrenme becerilerinin geliştiğini; bu yeni kelime ve kalıpları kolayca kavrayıp öğrenebiliyorsa bu durumun anadili için de geçerli olduğunu ancak İngilizce’yi kolayca anlayıp kavrayamıyorsa her iki dilde de sorunlarla karşılaştığını belirtmişlerdir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Okul öncesi öğretmenlerinin ve okul öncesi eğitime devam eden çocukların ailelerinin okul öncesi dönemde İngilizce eğitim ve öğretime ilişkin görüşleri incelendiğinde hem öğretmenlerin hem de ebeveynlerin İngilizcenin önemi konusunda ortak noktada buluştukları gözlemlenmiştir. Ebeveynlerin daha çok, Dünya’da İngilizce’nin ortak dil olarak kabul edilmesinden, İngilizcenin çocuklarının eğitim ve kariyer hayatına katkı sağlayacağını ve onları diğer insanlardan bir adım öne taşıyacağını düşündükleri için İngilizceye önem verdikleri belirlenmiştir. Öğretmenler ise İngilizcenin çocukların çok yönlü düşünce sistemlerine katkı sağlaması, İngilizcede yeni kelime ve kalıpları öğrendikçe öğrenme becerilerinin gelişmesi açısından önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Okul öncesi dönemde İngilizce eğitime başlanılmasına ilişkin öğretmen ve ebeveyn görüşleri incelendiğinde her iki grubun da İngilizce eğitime okul öncesi dönemde başlanması gerektiği konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Bunun sebebi olarak erken dönemde beyin gelişiminin daha hızlı ve öğrenmeye açık olduğu, bu dönemde öğrenilen bilgilerin kalıcı olduğu görüşleri öne sunulmaktadır. Aytar ve Öğretir (2008) de yaptıkları çalışma sonucunda; anne ve babaların çocuklarının yabancı dil eğitimine daha erken yaşlarda başlamaları gerektiği görüşünde hemfikir oldukları, çok yüksek oranlarda çocuklarının okul öncesi eğitim kuruluşlarında yabancı dil eğitimi almalarını gerekli gördükleri, çocuklarına yabancı dil eğitimi verilmesinin nedeni olarak da erken yaşlarda yabancı dil öğrenmenin daha kolay ve çabuk olacağı; ayrıca, bu eğitimin çocukların zihinsel ve dil gelişimlerinin olumlu yönde etkileyeceği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Çocukların İngilizce hakkında ilk tepkileri hakkında ebeveyn ve öğretmen görüşleri paralellik göstermekte ve genellikle çocukların ilk etapta şaşkınlık ve kafa karışıklığı ile okula gitme ve İngilizce öğrenme konusunda isteksiz oldukları ancak çok kısa sürede bu durumun ortadan kalktığı ve çocukların bu duruma alıştığı şeklindedir.

Çocukların İngilizceye adaptasyonunu sağlamak, kalıcılığını arttırmak ve eğitimin devamlılığını sağlamak amacıyla ebeveynlerin genellikle çocuklarıyla oyunlarına İngilizceyi dahil ettikleri, zaman zaman çocuklarına İngilizce çizgi filmler izlettikleri, İngilizce şarkılar dinlettikleri anlaşılmıştır. Öğretmenlerin ise bu konuda daha aktif olduğu, sınıfta tüm gün İngilizce’yi iletişim dili olarak kullandıkları, tüm etkinliklerine de İngilizceyi dahil ederek çocukların eğlenerek öğrenmesine önem verdikleri görülmektedir.

Genç İltar ve Er (2007) bu konuda yaptıkları araştırma sonucunda erken yaşlarda daha çok oyun, şarkı ve tekerlemelerle yapılan bir dil eğitiminin daha yararlı olacağı, yaşlarına uygun seçilen materyallerle oynanan oyunlarla, şarkılarla ve değişik eğitici etkinliklerle amaç dilin çocuklara kazandırılacağı, örneğin dramatizasyon tekniği ile yapılan bir eğitim 5-6 yaş grubu öğrencilerinin kinestetik, müzikal, görsel ve dilbilimsel zekalarını kullanmalarına izin vereceği için dil eğitimi konusunda oldukça yararlı olabileceği sonuçlarına ulaşmışlardır..

İngilizcenin ana dile etkileri konusunda hem öğretmenler hem ebeveynler çoğunlukla olumlu etkileri üzerinde durmuşlardır. Bunu da çocukların İngilizcede sürekli yeni kelimeleri öğrendikleri gibi anadillerine karşı da daha duyarlı olup; bilmedikleri farklı kelimeleri daha kolay öğrenebildikleri şeklinde görüşleriyle desteklemişlerdir. Az sayıda öğretmen ve ebeveyn de çocukların İngilizce öğrenmesinin anadillerine olumsuz etkileri olduğunu gözlemlediklerini, kafalarının karıştığını, kelimeleri seçerken zorlandıklarını ve anadillerinde gerileme yaşayabildiklerini belirtmiştir.

Literatürde yabancı dil eğitiminin ve öğretiminin erken yaşta başlaması konusunda iki önemli çekince mevcuttur. Birinci çekincede ana dil gelişiminin olumsuz etkileenebileceği öne sürülmektedir. İkincisi

ise erken yaşta başlatılan ve bu eğitim sürecinin bitiminde ulaşılan dil seviyesinin olması gereken noktaya ulaşamamasıdır. Bu iki karşıt tez bugün artık geçerliliğini yitirmiştir. Erken yaşta başlatılan yabancı dil çalışmaları doğru yöntem ve yaklaşımlar temelinde yürütüldüğünde ana dil gelişiminde pozitif bir etkileşim söz konusudur. Aynı zamanda hedeflenen yabancı dil seviyesine ulaşılması mümkündür (Akdoğan, 2005) Sharon Lapkin ve Merrill Swam'ın yapmış olduğu araştırmalarda anaokullarında yapılan ikinci dil eğitiminin ana dilin ve anadilde edinilmesi gereken diğer bilgilere olumsuz etkilemediği göstermiştir (Akt. Kara, 2004). Birinci dilin gelişiminin ikinci dile olumlu etkisi vardır. Bir dildeki beceriler öteki dile aktarılır. Eğer çocuk ana dilinin gramerinde, sözcük dağarcığında, konuşma akıcılığında başarılıysa ikinci dilde de başarılı olması beklenir (Caprez-Krompæk, 2010). Çocukların ana dil gelişim düzeyi, ikinci dil gelişiminin güçlü bir göstergesidir. Kendi ana dillerinde sağlam bir temel ile okula gelen çocuklar güçlü bir şekilde okuryazarlık becerilerini okulda (ikinci dil) geliştirirler. Kendi ana dillerinde kelime ve kavramları geliştiren bir şekilde onlarla sorunları tartışan ailelerin çocukları okulda daha başarılı oluyorlar. Çocukların evde öğrendiği ana dildeki bilgi ve becerileri okuldaki dile aktarılıyor. Kavram ve düşünme becerilerinin çocukların gelişimi açısından bakıldığında, iki dilde birbirine bağlıdır. Diller arasındaki aktarım iki yönlü olabilir. Ana dilin iyi olması ikinci dil öğrenmeye olumlu katkı sağlar. Yabancı dilde edinilen bilgilerde ana dile aktarılır (Cummins, 2001).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında; çocuklara İngilizce dil eğitimi verilmesinin önemi anlaşılmalı birlikte, okulda öğrenilen bilgilerin evde de sık sık tekrar edilmesi öğretilenlerin pekiştirilmesini ve okulda konuşulan dili anlamadığı için gitmek istemeyen, çekinen çocukların öğrenebilmesi ve bu konuda özgüven geliştirmesi için fırsat sağlayabilir. Öğretilenlerin çocukların günlük yaşantılarında kullandığı kelime ve cümle ve durumlardan seçilmesi ilgiyi artırabilir. Öğrenmeyi etkileyen birçok faktör olduğu göz önünde bulundurularak çocukların öğrenme stilleri, öğretmenin öğretme yöntemi, kullanılan eğitim materyalleri, öğretmenin ve ebeveynlerin İngilizceye karşı tutumu, çocukların yakın çevresinde İngilizce bilen ve kullanan birilerinin bulunması, çocuğun anadilinin gelişim durumu, sosyo-ekonomik düzeye göre çocuğun verilen eğitimden elde ettiği edinimler farklılık gösterebilir. Bu araştırmada örneklemin az olması geneli yansıtmayacağı için daha geniş örneklem gruplarıyla bu değişkenler çalışmalara dahil edilerek farklı araştırmalar planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, F. (2004). Yeni Projeler Işığında Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 97-109.
- Akdoğan, F. (2005). Erken yaşta yoğun yabancı dil eğitimi ve öğretimi temel bilgiler ve yaklaşımlar. A. Oktay ve Ö. P. Unutkan, (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular* (213 – 226). İstanbul: Morpa Yayınları.
- Anşın, S. (2006). Çocuklarda Yabancı Dil Öğretimi. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 9-20.
- Atabek, E. (1994). *Çocuklar, Büyükler ve Tavşanlar*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayın Evi.
- Ateş, D. (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Yabancı Dil Eğitimi Uygulamaları ve Bu Konudaki Öğretmen, Yönetici ve Ebeveyn Görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aytar, A.G., Öğretir, A. D. (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Yabancı Dil Eğitimine İlişkin Anne-Baba ve Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 13-30.
- Beydoğan, Ö. (1998). *Çocuklarda Kavram Öğrenme ve Kavram Öğretme*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Caner, M., Subaşı, G. ve Kara, S. (2010). Öğretmenlerin Okul Öncesi Eğitimde Yabancı Dil Öğretim Uygulamalarına İlişkin İnançları: Bir durum çalışması. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*. 1(1), 62-76.
- Caprez- Krompæk, E. (2010). *Entwicklung der Erst-und Zweitsprache iminterkulturellen Kontext*. Münster: Waxmann
- Cook, G., Seidlhofer, B. (1995). *Principle and practice in applied linguistics: Studies in honour of HG Widdowson*. USA: Oxford University Press. Publishing Comp.
- Crain, W.C. (1980). *Teories of Development Concept and Applications*. USA: Pub Practice Hall.

- Cummins, J. (2001). *Bilingual children's mother tongue: why is it important for Education*. Erişim: <https://www.semanticscholar.org/paper/Bilingual-Children%27s-MotherTongue%3A-Why-Is-It-for-Cummins/54136910a00e157e7deb841fe6a87eb803e5fcc0>
- Çelebi, M. (2006). Türkiye’de anadili eğitimi ve yabancı dil öğretimi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 285-307.
- Demirezen, M. (2003). Yabancı Dil ve Anadil Öğreniminde Kritik Dönemler. *Dil Dergisi*, 118, 5-15.
- Fojkar, M. D. & Pizorn, K. (2015). Parents and teachers attitudes towards early foreign language learning. Faculty of Education, University of Ljubljana, Slovenia.
- Genç İlter, B ve Er, S. (2007). Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretimi Üzerine Veli ve Öğretmen Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 21-30.
- Kara, Ş. (2004). Ana dil edinimi ve erken yaşta yabancı dil öğretimi. *Uludağ Üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 17(2), 295-314.
- Karakaya, Z. (2008). *Dil Edinimi, Okul Öncesi Dil ve Oyun Eğitimi*. Samsun: E Yazı Yayınları
- Kotil, Ç. (2002). Yabancı Dil Eğitimi. *Çocuk ve Aile Dergisi*, 47, 11-13.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2003). Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği.
- Modiri, I.G. (2010). Okul öncesinde müzik aracılığı ile yabancı dil öğretimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 505-516.
- Özer, H. (2013). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ana dil gelişimleri ile ikinci dil öğrenmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. M. Bütün & S. B. Demir (Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Topbaş, S. (2001). Dil gelişiminin sosyal temelleri: çocukta dil ve kavram gelişimi. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 13(18), 75-93.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.